

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preciosa || Hiero-||theca || Dvodecim || Vnionibvs ||
Colo-||niensis Historiae || Exornata**

Gelenius, Aegidius

Coloniae Agrippinae, 1634

VII. Lapis S. Hildebald Chrysolitus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9564

VII. Lapis

Chrysolitus.

Claruit sub
Carolo M. &
Ludonico Pio
obijt anno
818.

Carolus HILDBALDO Magnus dat Præfulis aras
Ludgero HILDBALDVS Westphalicumque gregem.

ex VVilh, Salsmann. B.

Hildeboldo tribuuntur insignia Leo-
nia Turingici ex coniectura. vti in-
fra. C.

Hildebal-
di frater &
soror.

DE S. HILDEBALDI Colonienfis
Arhipræfulis, qui tēpore Caroli
Magni floruit, familia & genere ni-
hil certi possum aſtruere. Fratrem
habuit Helmbaldum, nobilem so-
rorem Irmgardem, de qua paulò
post ex vitaſ. Sv viberti aliquid ſubij-
ciam, vtriuſque fit mentio in Metro-
politana Colonienſis Bibliotheca
vetuſtiſſimo codice ſed vitioſe de-
ſcripto, in quo contexitur Catalo-
gus librorum, qui (vt loquitur Codex)

† in mſcr. eſt
tertium C.
pro L.

* Iuſſus A

anno Incarnationis Dominice DCCL
XXXIII. * VVenlone Epifcopo Laudonen-
ſi, iubente, ad opus Domini Hildebal-
di Archiepiſcopi & ſacri palatij capellani de-
ſcripti ſunt ex illis, quos Roma Apoſtolicus

Dominus Leo miſit Carolo Imperatori. [Ad cuius libri calcē hec ſubijciuntur]
Dedit Epifcopus ſorori ſuae librum ſacramentorum, cum Lectionario Antiphonarium
vnum. Filio ſororis ſuae Pſalterium vnum..... Accepit Helmbaldt frater Epifcopi Le-
ctiona

Antiphonarium vnum Antiphonarum vnum &c. Ex cuius fratris nomine existimat nonnemo S. Archipræsulis nostri familiam conijci posse. Nam gloriosissimi Imperatoris Caroli Magni tempestate à Nobilium virorum, Principum ac Comitum nominibus arces, vrbes, oppida suam sortiebantur appellationem. Ita enim ab Imado appellatur Immelshufen vt ostendi in Auctario vitæ S. ENGELBERTI pag. 363, à Brunone Brunsvicum à Theodone Theodonis villa &c. nuncupantur, quæ longum esset hic pluribus prosequi. Eadem ratione ab Helmbaldo seu Helmwaldo S. HILDEBALDI fratre, existimat appellari Helmwardeshufen, qui

B locus olim fuit Nobilium Thuringorum hæreditarius, vt constat ex mscr. vita S. Meinverci c. 21. & c. 91. Nam in priori capite asseritur Eckihardus comes in proprietatis * suæ fundo Monasterium, Helvwardeshufen nuncupatum construxisse, quod in honorem S. & indiuiduæ Trinitatis, sanctique Saluatoris & victoriosissimæ crucis & S. Mariæ semper Virginis, S. Petri Apostolorum Principis, & omnium Apostolorum Sanctorumque omnium Non. Iun. dedicauit S. Meinvercus. Deinde quod fuerit nobilibus illis Thuringis hæreditarius, ostendunt lites & controuersia propter eundem ab Eckihardi comitis hæredibus S. Meinverco motæ, quas Imperator, composuit, locum hæredibus ereptum

C regni dum subijcit potestati; *Meinvv. c. 42.* quin etiã lites posterioribus temporibus iterum suscitaret à Dithmaro Bernardi Ducis fratre; vxor etenim Eckihardi defuncti fuerat Suanhildis Bernardi Ducis filia. Sed sopita illa fuit inter S. Meinvercum & Dithmarum, interuētū Sigefridi, qui fuit Dithmari auunculus, Hermāni de Westphal, Bēnonis, Amelungi, Comitū atq; cōplurium. *Meinvv. c. 91.* Ex his igitur cōstat Eckihardum ex hæreditario possedisse Helmvwardeshufen, adeoq; ipsum videri ex posteritate esse Helmvvaldi S. Hildebaldi fratris. Nec ratio Fabricij ostendit contrarium. Nam licet præfecturarum dignitas, vnde Duces, Marchiones appellabantur, non hæreditate deuoluebatur ad posteros, atamen ipsi, qui illis decorabantur honorum titulis, bona possidebant hæreditaria, vnde Comites appellabantur, licet à Principibus essent viris procreati. Eckihardus verò Comes, Thuringiæ fuit Marchio, vt testatur *Dithm. lib. 2.* qui S. Henrici in Imperio æmulus domum rediturus, Northheimium cum desistere cogitaret, ad Sigefridum Comitem, ab ipsius filijs, è quibus Henricum iussu Ottonis III. cædi loris procurarat, strui sibi insidias cognouit, quibus elapsus, ab insequentibus de nocte dormitans fuit oppressus, & cum è comitatu eius cæsis fidissimis ipse pugna-

re pergeret fortiter, à Sigefrido hasta collum fuit transfuerberatum, lapfantisque caput ceruicibus abscissum. Conditus ipse honorificè Ienæ A ad Salam. *Dub. lib. 4. & 5* Nobilis igitur hic vir cum ex hæredibus Helmvvaldi posterioribus Helmvvardershufen hæreditario possederit, datur colligere, quantæ Helmvvaldus, quin & ipse S. Hildebaldus Helmvvaldi frater fuerit nobilitatis & profapiæ. Comites nimirum fuerunt in Thuringiæ finibus. Quæ modo his adnectere placuit, donec aliquando certiora habeamus.

NB. Quod Habuit vt dixi sororem S. HILDEBALDVS Irmgardem, mulierem vitæ ac morum probitate conspicuam, quæ nupta strenuo Bartholdo Domi- B
D. *Miræus ex* cello de Grimbergen Sanctis habitanti, illisque in oris Caroli M. Præ-
Bertoldis fecto, pepererat Gozelinum in Rheno suffocatum; postridieq; sub ho-
Grimberga ram octauam à Lamberto Dufel Embricensi vnco extractum, atque ad
Dominis de- S. Swiberti sepulchrum resuscitatum; vnde postea Suibertus nuncu-
ducat Turin- S. Swiberti sepulchrum resuscitatum; vnde postea Suibertus nuncu-
gia Marchio- patus abiecta torque argætea collum circumdante Sancti Swiberti mo-
nes, Quod nasterium ingressus, summa animi cum demissione Deo perpetuum fuit
coniecturam famulatus, ipsique Monasterio expio in S. Swibertum affectu D Bar-
superiore cõ- tholdus certa donauit prædia perpetuo possidenda, vt testis est S. Ludge-
firmat. rus in enumeratione miraculorum S. Swiberti vitæ ipsius c. 10.

Hildebal- Ex singulari animi deuotione omnē HILDEBALDVS sæculi fastū, luxūq; C
di humi- aspernatus, ac vilioribus indutus vestibus in publicū nō nisi perrarō pro-
litas. dibat, domesticis contētus finibus. Quam alij auide captant vulgi aurā,
studiosus ille declinabat, vt quanto ab hominū oculis ac mētibus remo-
rior, illisq; abiectior, tantò cœlitibus propior esset, & illustrior. Hæc ani-
mi submissionē Deus in tenebris diutius delitescere amplius nō passus,
tandem eam in omnium oculis posuit. Nam coram Carolo Magno

* *Regin. li. 2.* Colonia sub 782. * vel ex aliorum æra 781. hærente, reliquum inter
Clerum, cum comparerent ad D. Gereonis Canonici sibi Archiepisco-
pum cooptaturi, Hildeboldum velut pauperem ac miserum ob ve- D
stium inopiam domi latitantem, vt tradunt miser. auctore Carolo Ma-
gno in Archiepiscopum sibi delegere. Annum electionis ipsius designo.
Fit Archie- 782, vel 781. Nam constat ipsum præsentē Carolo M. Coloniae fuisse
piscopus. creatum. Carolus verò Magnus Coloniae hæsit, vt testis est Regino in
Chronico suo, anno 769. quo necdum fuit Hildebaldus Archiepisco-
pus designatus, nam alias non 30. aut 34. vt tradunt Chron. Colon. rese-
disset, sed 46. annis. Deinde Coloniae redijt Imperator anno 782. quo
præfectum assero Coloniensi cathedræ S. HILDEBALDVM. Nam tertia
quando

Rhenum vsque obuiam prodeuntes solemnī pompa Pontificem Maximum cum suo comitatu in urbem deduxere. Moxque indicto esuriali die omnes se ad solemnem actum quo à Pontifice B. Svibertus inter Sanctos referendus erat, id est, pridie Non. Septemb. præparauere; ante solemne sacrum conueniebant & Pontifex, & Imperator, & vniuersa multitudo, suasque fundebant ad Deum preces, absoluto vero sacro Pontificis, ipsum sacrum solemniter decantabat in æde S. Sviberti Archiepiscopus HILDEBALDVS. S. Sviberti reliquias Archiepiscop. HILDEBALDVS Pontifice & Imperatore Carolo præsentibus ex monumento tollebat, quæ circumfusam astantium coronam mirè fragranti odore B recreabant; ipsum verò Svibertum S. Leo Pontifex conspirantibus Cardinalium suffragijs pridie Nonas Septemb. in Sanctorum referebat catalogum, moxque campanis concinentibus in gratiarum actionem hymnum vniuersi decantauere Ambrosianum. Aderant solemnitati gloriosissimus Carolus semper Augustus Romanorum Imperator & Francorum Rex, venerabiles Patres Cardinales & Archiepiscopi, Bernardus Ostiensis, Fortunatus Treuironum, Theodorus Sabinensium, Nicolaus tituli B. Crucis in Hierusalem, Eustochius B. Praxedis, Bonifacius tituli B. Petri & Pauli, Marcellinus presbyter Cardinales, Germalus Leodiensis, Volguinus Normensium Episcopi, & præsertim Fœlix C HILDEBALDVS Colon. Archiepiscopus, cuius efflagitatu ipse Pontifex in Insulam fuit profectus, Indulgentiam populo festum ipsius diem celebranti concessit, obtulitque paruam crucem auream qua crucis Dominicæ particula seruabatur inclusa, Imperator Carolus duos obtulit ex puro auro calices, totidemque lymula, aliamque preciosam suppellectilem. Reliqui verò ex ordine pro suis offerebant facultatibus; vnde preciosa exuuiarum S. Sviberti comparata fuit arca; cuius complexu ipsæ postea fuere asseruatæ. Ita S. Ludger. in canonizatione Sancti Sviberti vitæ ipsius c. 10.

Anno 808. cum in pago Vilcaffino corpora Sanctorum Nicasii, Quirini, & Scubiculi Diaconi sub Præfide Fescennio cæsorum eleuarentur atque ad Condatensium vicum haud procul à Parisijs essent translata, HILDEBALDVS Episcopus Coloniensis, & Onulphus Præpositus Malmundariensis à Carolo Magno & ab Episcopo Parisiensi impetrarunt corpus S. Quirini, Brachium S. Nicasij, & reliquias S. Scubiculi quorum postremus frequentibus ibidem miraculis inclarescebat. *Mirans in fast. Belg.* Anno 811. testis fuit scriptus in Caroli M. testamento, quod ita clau-

A clauditur. Hanc constitutionem & ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque qui tunc presentes esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit. Episcopi, HILDEBALDVS, Richolphus, Arn, Wolfarius, Bernoinus, Laidradus, Ioannes, Theodulphus, Iesse, Hetto, Waltgandus, &c. *Vide Baron.*

Anno 814. in Ianuario Carolo M. male habente septima à morbo adest Casuo luce familiarissimus Pontifex HILDEBALDVS fuit aduocatus, ut in rolo M. in ipsum Imp. sacramento Dominici corporis & sanguinis munitum ad extremis.

B gonem præpararet. Qui pio Imperatoris desiderio satisfaciens, sacris ipsum refecit epulis, à quibus perceptis Imperator diem & noctem cum morte luctatus; proximè insequenti die efformato dextra sua crucis signo, atque fronti, pectori, corporique impresso, clausis oculis in hunc psalmographi versum erupit; In manus tuas commendo spiritum meum, atque spiritum suum Deo felicissime reddidit, ut author est Theganus, eius ætatis scriptor *apud Baron. an. 814. n. 58.*

C Quod verò addunt Chronica Coloniensia, & ex ijs Chron. M. Belgij, Ludouicum Caroli M. filium ab obitu parentis ab HILDEBALDO fuisse coronatum, commentum est, & nulla nititur autoritate. Nam Sigeb. ad ann. 812. Regin. Thegan. Baron. ad ann. 813. & Marian. Scot. ad ann. 814. auctores sunt, in concilio Aquisgranensi præsentibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Ludouicum iussu parentis adhuc viui, in palatio Aquisgranensi diadema ex altari maiore acceptum sibi imposuisse. *Vide Baron. ad ann. 813. n. 12. & 13.*

D Anno 816. à Ludouico Imperatore HILDEBALDVS noster Archicappellanus sacri Palatii, cum Theodulpho Episcopo Aurelianensi, Ioanne Atrebatensi, alijsq; Ecclesiæ ministris obuiam missus est Stephano Papæ ex Italia cū Bernardo Italiæ Rege, Pipini filio, venienti, ut Rhemos, vbi Ludouicus commorabatur, Imp. eum deducerent. Deductum milliari Rhemis disiuncto excepit Imperator, suaq; manu Pontificem sustentans ad Ecclesiam ipsum est comitatus. Pontificem præeuntes Hymnū Ambrosianum, Te Deum laudamus &c. incinuerunt, quo absoluto subiunxit Pontifex communem orationem. Indeque ad aulam inuitatus, cibus benedictis, causas suæ exposuit Imperatori legationis, ut tradit Theganus *Treuirorum Chorepiscopus, illius ætatis scriptor apud Baron. anno 816. n. 24.*

Videtur Archiepiscopus noster S. HILDIBALDVS * anno 818. extinctus. Nam anno 819. Indict. II. conuentui Aquisgranensi interfuit iam Hadalboldus HILDEBOLDI successor. ut author est Baron. ad ann. 819. n. 2. *ubi*

ubi

vbi inter Legatos Dominicos hi numerantur ex lib. 2. capit. Franc. c. 25. **A**
 Episcopi & Comites. In Vefontio, qua est diœcesis Bernoini Archiepiscopi He-
 moinus & Monogoldus Comes. In Moguntia qua est diœcesis Heistulphi Archiepi-
 scopi, idem Heistulphus Episcopus & Douthbertus Comes. In Treuiris Hetti Archiepi-
 scopus & Adelbertus Comes. IN COLONIA HADALBOLDVS ARCHIEPI-
 SCOPVS ET ÆMVNDVS COMES. In Rhemis Ebo Archiepiscopus quando po-
 tuerit, & quando non licuerit, Rhuothardus Episcopus eius vice, & Rhuofridus Co-
 mes, sint super sex videlicet comitatus, id est, Rhemos, Catalaunem, Sueffionem,
 Syluane Rem, Belluacum, & Laudunum, &c. Rengarius Episcopus & Berengarius
 Comes. Senones Hieremias Archiepiscopus & Donatus Comes. Rothomagum VVil-
 lebertus Archiepiscopus & Lagibertus Comes. Turonem Landranus Archiepiscopus, **B**
 Rhoubertus Comes; Lugdunum Tarantasia, & Vienna Albericus Episcopus & Ri-
 chardus Comes &c.

Coloniæ Agrippinæ in basilica Flauia Heleniana quã ad aureos mar-
 tyres, nũc S. Gereonis nũcupamus? sacellũ diui Mauritiij duos è marmore
 complectitur elaboratos sacrophagos, qui ad altitudinem viri ex terra
 paulatim assurgentes, sibi mutuo incumbunt: eorum superiori incul-
 ptum est, septem & plura SS. Thebæorum Martyrum corpora illo com-
 plecti, sub quo tam precioso reliquiarum operculo alter thesaurus **C**
 clatris circumdatus ferreis asseruatur, vt sequens vncialibus literis osten-
 dit inscriptio:

Hoc tumulo iacet corpus Sancti HILDEBAL- DI Coloniensis Archiepiscopi reconditum.

Neque vlla alia viri in Ecclesiam alioqui valde prolixi inuenio mo-
 numenta, præterquam quod sæpissimè illius meminerint archiuorum
 diplomata; Qui tamen ex pluribus Basilicarum à se excitatarum mo- **D**
 libus maiora & meliora meritis fuisset mausolæa. Videtur autem vir
 sanctus, ex profunda animi sui submissione post mortem etiam suam a-
 mauisse nesciri, vt omnem à Deo expectaret remunerationem, argueret-
 que nostræ ætatis homines, qui vix Ecclesiæ profuerunt, & tamen ipsius
 columnas herbæ instar parietariæ student monumentis inuestire, ni-
 hilque nisi fumosas posteris imagines exhibere, qui nostræ tempestatis
 fastus adeo inolefcit, vt vix aliquis moriatur Clericus, qui non testa-
 mento curet ingentem sui effigiem in sacris basilicis suspendi non se-
 cus atque si vnus esset ex diuis tutelaribus aut fundator Basilicæ.

PARS

A PARS CATALOGI BIBLIOTHECÆ
S. HILDEBALDI.

- H**abet Ermbaldus ad suum ministerium. Euangelium cum argento scriptum
auro & lapidibus paratum.
Alium similiter plane scriptum, & auro & lapidibus ornatum.
Sacramentorum Gregorij cum auro scriptum. Lectionarium 1.
Librum S. Augustini in quo iacebant perula aurea.
- B** De Libris Samuelis. Psalterium 1. Antiphonarium 1. Homilias vnam.
De Libris Langolfs Librum comiti. 1. Sacramentorum volum. 1.
Dominus Episcopus in sua Capella. Euangelium 1. Lectionarium 1,.....parabolas
Salomonis. Hilduin Abba. Lectionarium 1.
Item Ermbaldus Euangelium 1. Lectionarium 1.
Dedit Episcopus sorori sue Librum sacramentorum cum Lectionario. Antiphonarium 1. Filio sororis sue Psalterium 1. Habet Engilolphus Comes Lectionarium 1. Omilias Gregorij 7. Habet ipse sacramentorum cum lectionario 1. qui fuit Emundi. Voso lectionarium 1. Baldericus Episcop. Missale cum lectionario
- C** vol. 1. Hildisvint parabolam Salomonis. Baldrih librum Prosperi de actiua & contemplatiua. Ofman Missale cum lectionario & vita Patrum.
Snebrat lectionarium cum Euangeliis. Rathlei librum Pompeij. * Pöpeium
Vvaldolf apologeticum Gregorij Nazianzeni. Thitmar expositionem Gregorij in Iob primam partem. Helmbald frater Episcop. lectionarium 1. antephonarium 1. Folcari Missalem cum lectionario 1. Rodolff Missalem 1.
Engilhelm regum. Vxor VVerinbaldi, lectionarium. Gundolf homil.)
Hartger sacramentorum.

D VIII. Lapis

Berillus.

Filius Henrici Magni Germanus Otonis
BRVNO ius gladij primus in vrbe tenet.

ex V Vilh. Salsmanno. no 965.

G

Insignia

Claruit sub
Otonis Ma-
gno fratre
suo obiit an.